

Araştırma/Research

DOI: 10.7822/omuefd.457656

OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi /

OMU Journal of Education Faculty

2018, 37(2), 107-122

Little Man Tate ve Gifted Filmleri Üzerinden Üstün Yetenekliliğe Bakış¹

Şener ŞENTÜRK²

Makalenin Geliş Tarihi: 06.09.2018

Yayına Kabul Tarihi: 15.11.2018

Online Yayınlanma Tarihi: 25.12.2018

Öz: Üstün yetenekliler, akranlarına göre hızlı öğrenebilen, farklı ilgi alanlarına, farklı bir mizah anlayışına ve sıra dışı bir hayal gücüne sahip, merak, merhamet, adalet duyguları oldukça gelişmiş, yüksek düzeyde performans gösteren bireyler olarak tanımlanırlar. Bu sıra dışı özellikler nedeniyle beyaz perdeye de zaman zaman konu olan üstün yeteneklilerle ilgili, süper insan oldukları, bütün akademik alanlarda başarılı oldukları, bütün üstün yeteneklilerin birbirine benzer özelliklere sahip olduğu gibi sıra dışı mitler öne sürülmüştür. Bu algıların oluşmasında yetersiz bilgiye sahip olunmasının yanı sıra beyaz perdenin ve medyanın kendine has üslubu da etkili olmuştur. Araştırmada, üstün yetenekli çocukların hayatlarının beyaz perdeye aktarıldığı Little Man Tate ve Gifted isimli filmlerin, üstün yeteneklilerin tipik özellikleri açısından incelenmesi ve filmler üzerinden üstün yeteneklilerin sinemadaki izdüşümlerinin eleştirel olarak ele alınması amaçlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı kullanılan bu araştırmada doküman inceleme yöntemiyle toplanan veriler, kategoriler oluşturularak ele alınmış ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda her iki filmde de çocukların zihinsel kapasiteleri ile ön plana çıkarıldığı, ailenin ve çevrenin öneminin altının çizildiği, akademik üstünlüğün onların birer çocuk olduğu gerçeğini unutturmaması gerektiği mesajlarının verildiği görülmüştür. Filmlerin her ikisinde de çocukların sosyal becerilerde ve iletişimde sorunlar yaşadığı, akranlarla iletişim kuramadığı, çevre ve aile beklentisinin-baskısının sorunları daha da büyüttüğü konusunda ortak bir dil kullanıldığı; üstün yeteneklilerin akademik açıdan akranlarından ileride olmalarının duygusal açıdan da ileride olacakları anlamına gelmediği, uyumsuz gelişimin olabileceği gerçeğinin altı çizilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Üstün yetenekli, Film analizi, Little Man Tate, Gifted

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin ilkel toplumlardan krallıklara, kast ve soyluluk gibi imtiyazlı kurumlardan günümüzdeki sosyal yapıya ulaşması uzun zaman almıştır. Bu sürecin gelişmesinde yer alan bilim, sanat ve teknik alanındaki gelişmeler ise çeşitli yönleriyle sıra dışı yeteneklere sahip seçkin ve özel bireyler tarafından sağlanmıştır. Üstün zekâlı, üstün yetenekli, özel yetenekli gibi birçok kavramla anılan bu bireyleri tespit etmek de tanımı kadar güçtür. 20. Yüzyılın başında üstün zekâlılık terimini zekâ katsayısı (IQ) ile ilişkilendirip ilk defa kullanan Terman'a göre "üstün zekâlı çocuk", zekâ katsayısı

¹ UYEK2018 | V. Üstün Yetenekliler ve Eğitimi Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, egitimhekimi@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0672-7820>

Şentürk, Ş. (2018). Little Man Tate ve Gifted filmleri üzerinden üstün yetenekliliğe bakış. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 107-121. DOI: 10.7822/omuefd.457656

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2018, 37(2), 107-121.

ile ölçülen testlerde farklılığı ortaya konulmuş çocuklar olarak tanımlanmıştır (Enç, 2005). 1970'li yıllarda ise Renzulli, Gardner, Clark gibi bilim insanları ise üstün zekânın yalnızca zekâ katsayısı ile ifade edilemeyeceğini, yetenek, yaratıcılık, liderlik, sahne sanatları gibi farklı alanlarda alışılmışın dışında gelişim gösterilmesinin de üstün yeteneklilik olarak ifade edilebileceğini savunmuşlardır (Clark, 2002). Günümüzde ise üstün zekâ ve yeteneklilik kavramı ile ilgili farklı tanımlar olsa da Amerikan Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliği (NAGC, 2017) üstün zekâlı çocuğu, "bütün alanların birinde ya da daha fazlasında olağanüstü performans gösteren ya da gösterme potansiyeline sahip kişiler" olarak tanımlamıştır. Türkiye'de ise üstün yetenekliler, "yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey" olarak tanımlanmıştır (MEB, 2007). Gerek Türkiye'de gerekse diğer ülkelerde yapılan çalışmalara bakıldığı zaman üstün yetenekli çocukların (grubun heterojen yapısına rağmen) genel olarak bebeklik döneminden itibaren akranlarından farklı gelişim gösterdikleri, tipik gelişim özelliklerine sahip oldukları görülmektedir. Hızlı öğrenme, güçlü hafıza, olağan dışı kelime kapasitesine sahip olma, sayılar, bulmacalar ve yapbozlarla uğraşmaktan zevk alma, idealist bir yapıya, aşırı gelişmiş merak ve adalet duygusuna sahip olma, sınırsız sorularla gelen gelişmiş bir merak, farklı ilgi alanları, farklı bir mizah anlayışı ve sıra dışı bir hayal gücüne sahip olma bu özelliklerden bazılarıdır (Levent, 2014; Webb, Gore, Amend ve Devries, 2016). Üstün yeteneklilerin bu sıra dışı özelliklerinin doğru ya da tam olarak bilinmemesi sebebiyle üstün yetenekliler hakkında toplumda yanlış algılar oluşmakta, sıra dışı mitler öne sürülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur (Clark, 2002; Hallahan ve Kaufman, 2004):

- a. Üstün yetenekliler süper insanlardır.
- b. Üstün yeteneklilik tamamen doğuştan gelmektedir.
- c. Üstün yetenekliler akademik alanların tamamında başarılı olurlar.
- d. Üstün yeteneklilik hayatın her döneminde istikrarlı ve tutarlı bir şekilde devam eder.
- e. Üstün yeteneklilerin özel bir eğitime ihtiyaçları yoktur. Onlar zaten halleder.
- f. Bütün üstün yetenekliler birbirine benzer özelliklere sahiptir.
- g. Nadiren, duygusal ve kişiler arası sorun yaşarlar.
- h. Her biri seçkin yetişkinlere dönüşür.

Üstün yetenekliler hakkında bu tür mitlerin oluşmasının temel nedenlerinin başında konuya ilişkin farkındalığın oluşmaması gelmektedir. Bu bilgi ve destek sorununu medya da kendine has üslubu ile sunarak sorunun çözümü değil kaynağı olmaktadır. Medya genellikle üstün yetenekli çocukları ufak, tuhaf varlıklar olarak göstermekte, onları yalnızca çalışmaktan zevk alan, şaşırtıcı problemleri çözebilen, bir virtüöz gibi müzik aleti çalabilen, çok erken yaşta okuma yazma öğrenip, çocuk yaşta üniversiteye gidebilen çocuklar olarak resmetmektedir (Webb, Gore, Amend ve Devries, 2016). Konuya ilişkin sinema filmleri ise bu mitlerin oluşmasında büyük bir role sahiptir. Çünkü sinema, kendine özgü dil, yöntemler ve çok yönlü boyutuyla (ekonomik, toplumsal, ideolojik, psikolojik vb.), yapımçı, yönetmen, senarist gibi birçok kişinin düşünce, duyuş ve yorumlarını yansıtan; toplumu yönlendiren, yücelten, eğiten, eğlendiren bir içeriğe sahiptir (Güçhan, 1993). Bu yönüyle büyük bir endüstri olan sinema sektörü, zaman zaman ticari kaygı ile seyirciyi cezbetmek adına gerçekten uzaklaştırabilmekte, toplumda farklı algılar oluşturabilmektedir. Üstün yeteneklilerle ilgili beyaz perdeye aktarılan filmlere bakıldığında da üstün yeteneklilerin, bu filmlerde genellikle hastalıklı, arıza, sıra dışı kişiler olduğu, eğitim sistemi ya da çevre baskısına maruz kalmış, yalnız insanlar olarak resmedildikleri görülmektedir. Bu durum senaristin, yapımçının ya da yatırımcının üstün yetenekliliğe ilişkin özellikleri tam olarak bilmemesinden veya ticari kaygı nedeniyle gerçeği bağlamından uzaklaştırarak ilgi çekici bir şekilde resmetmeye çalışmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Robin Williams ve Matt

Damon'ın başrolü paylaştıkları "Can Dostum (Good Will Hunting, 1997)" filminde matematik dâhisi bir çocuğun temizlik görevlisi olarak çalışan asosyal tiplemesinde; Russel Crow'un oynadığı, "Akıl Oyunları (A Beautiful Mind, 2002)" filminde dahi matematikçi John Nash'in hayatının aktarıldığı şizofren tiplemesinde; İngiliz fizikçi ve teorisyen Stephen Hawking'in hayatını konu alan "Her Şeyin Teorisi (The Theory of Everything, 2014)" gibi filmlerde üstün yeteneklilerin hastalıklı, arıza, yaşamdan kopuk tipler olarak resmedildiği görülmektedir. Aamir Khan'ın oynadığı "3 Aptal (3 Idiots, 2009)"; Bruno Ganz ve Fabrizio Borsani'nin başrolü oynadığı Vitus (2006) gibi bazı filmlerde de üstün yetenekli çocuklar aile beklentileri, çevre baskıları ya da eğitim sistemi yüzünden kendi dünyalarında yaşayan yalnız insanlar olarak gösterilmiştir. Üstün yeteneklilerin bir rehber eşliğinde mutlu ve başarılı olacağı yönünde filmler de vardır. Aamir Khan'ın oynadığı "Her Çocuk Özeldir (Taare Zameen Par, 2007); Rob Brown ve Sean Connery'nin Forrester'ı Aramak (Finding Forrester, 2001) filmleri buna örnek olarak verilebilir. Örnekleri çoğaltmak mümkün olmakla birlikte bütün filmlerde, üstün yetenekliler üst düzey zihinsel kapasiteye sahip, çevreyle, sosyal kurallarla sorunları olan kişiler olarak gösterilmektedir. Bu şekilde gerçek bağlamından soyutlanmış, çarpıtılmış veya abartılmış bir algı oluşturulmasının sebebi, toplumun beklentisi, yapımcıların ve yatırımcıların talebinin göz önünde bulundurulmasından kaynaklanmaktadır (Kozloff, 1992). Bu nedenle perdede gerçek hayat hikâyeleri değişik formlarda sunulmakta, sinema her kesime hitap edebilen yapısıyla, oluşturduğu izlenimlerden hareketle insanların, doğru ya da yanlış tanımlamalarda, yargılamalarda, genellemelerde bulunmasına neden olmaktadır (Özsoy, 2016). Üstün yeteneklilerle ilgili filmlere bakıldığı zaman, filmlerin tamamı yakınının, basit hikâyeler ve düz anlatım tarzı ile tüm dünyada en çok rağbet gören Hollywood filmleri olduğu ve bu filmlerin gerçek yaşam hakkında bilgiler verse de gerçeği tam olarak yansıtmadığı görülmektedir (Orta, 2008). Bu durum izleyicide üstün yeteneğe ilişkin doğru bilgiler kadar yanlış mitlerin oluşmasına da neden olabilmektedir. Bu doğrultuda araştırmada üstün yeteneklileri konu alan, "Little Man Tate (1991)" ve "Gifted (2017)" filmlerinde üstün yetenekli çocukların seyirciye nasıl sunulduğu araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada: "Little Man Tate (1991)" ve "Gifted (2017)" filmlerinde üstün yetenekli çocukların özellikleri nasıl resmedilmiştir?" sorusuna cevap aranmıştır.

YÖNTEM

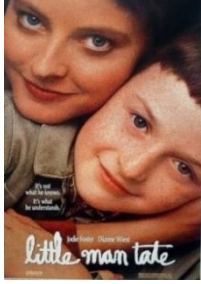
Bu araştırmada, "nasıl" ya da "ne" sorusuna cevap arayan (Creswell, 1998), dokümanın yanı sıra film, görüşme, görüntü vb. materyallerin içeriğinin çözümlenmesinde de kullanılan, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içinde önyargısız, gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasını sağlayan nitel araştırma modeli kullanılmıştır (Ekiz, 2009; Yıldırım ve Şimşek 2011).

Çalışma grubu

Araştırmanın örnekleme, seçkisiz amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örneklemede, problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişilerin veya olayların durumlarını, önceden ya da araştırma sonrasında belirlenen kategorilerle derinlemesine çalışmak mümkündür (Büyüköztürk vd, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Üstün yeteneklilerle ilgili filmlere bakıldığı zaman çoğunluğu ABD yapımı 23 film bulunduğu görülmüştür (Akıl Oyunları (A Beautiful Mind, 2001), Amadeus (1984), Bay Turner (Mr. Turner, 2014), Can Dostum (Good Will Hunting, 1997), Deha (Gifted, 2017), Forrester'ı Aramak (Finding Forrester, 2000), Her Çocuk Özeldir (Taare Zameen Par, 2007), IQ (1994), K-Pax (2001), Küçük Adam Tate (Little Man Tate, 1991), Pi (1998), Proof (2005), Yağmur Adam (Rain Man, 1988), Searching For Bobby Fischer (1993), Sherlock Holmes (2009), Sosyal Ağ (The Social Network, 2010), Steve Jobs (2015), The Imitation Game: Enigma (2014), The Theory Of Everything (2014), Üç İdiot (Üç Idiots, 2009), Sözcüklerin Gücü (Vitus Akeelah End The Bee, 2006), Vitus Küçük Dahi (Vitus, 2006), 21 (21, 2008)). Bu filmlerde çocuklardan (Gifted) yetişkinlere (Mr. Turner), iki kere özel üstün yeteneklilerden (Rain Man) birçok alanda özel yetenek gösteren

dâhilerin hayatlarına (Vitus) ya da gerçek hayat hikayelerinden (Amadeus) kurgusal karakterlere (Sherlock Holmes) ilişkin konuların beyaz perdeye aktarıldığı görülmektedir. Yapılan literatür taramasında üstün yeteneklilerin gelişimlerinin ise fiziksel, zihinsel, duygusal bağlamda ele alındığı ve bu sürece aile-çevre ile olan etkileşimlerin de dahil edildiği görülmüştür (Baykoç Dönmez, 2009; Clark, 2002; Levent, 2014). Buradan hareketle filmlerde üstün yeteneklilere ilişkin birbirine yakın yaşlarda, farklı cinsiyetlerde, üstün yeteneklilerin gelişim özelliklerini, aile ve çevreleriyle yaşadıkları sorunları resmeden, gerçeğe yakın izdüşümlerin paylaşıldığı filmlerin tercih edilmesine dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada, ABD yapımı, Little Man Tate (1991) ve Gifted (2017) filmleri örneklem olarak belirlenmiştir.

Filmlerin Kısa Özeti:

Little Man Tate (ABD-1991 / Dram): Dede (Jodie Foster) tek başına oğlu Fred'i (Adam Hann-Byrd) büyütme çalışan bir annedir. Bir dahi olan Fred için hayat oldukça zordur. Anne Dede, bir yandan ekonomik sorunlarla uğraşırken diğer yandan oğlu Fred'in hak ettiği eğitimi almasını arzu etmektedir. Oğlunu kötü niyetli kişilerden korumak isteyen Dede, bu çelişkiler içerisinde iken özel bir enstitünün sahibi olan Jane ile tanışır. Dede, Fred'in yaz tatilini özel çocukların bulunduğu Jane'in çiftliğinde geçirmesine izin verir. Ama çiftlikte Fred'in mutsuz olduğunu görünce durumu tekrar gözden geçirir.

Fotoğraf 1. Little Man Tate Film Afişi ve Konusu

Gifted (ABD; 2017 / Dram): Frank Adler (Chris Evans), matematik dâhisi olan 7 yaşındaki yeğeni Mary (Mckenna Grace) ile birlikte yaşamaktadır. Mary'nin bir dahi olan annesinin, aile baskısı yüzünden intihar etmiş olması nedeniyle Frank küçük kızın normal bir çocukluk geçirmesi için özel bir okula değil de devlet okuluna gitmesini istemektedir. Günün birinde Frank'in annesi, aynı zamanda Mary'nin anneannesi olan Evelyn (Lindsay Duncan) küçük kızın üstün yeteneğinden haberdar olunca, çocuğun velayetini alarak onu seviyesine uygun bir okula göndermek konusunda ısrarcı olur.

Fotoğraf 2. Gifted Film Afişi ve Konusu

Veri Toplama Araçları

Doküman incelemesine dayanan araştırmada her iki film, araştırma öncesinde, psikoloji, sosyoloji ve özel eğitim alanından oluşturulan üç uzman görüşü ile desteklenen kategorilere göre içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, mevcut bilgilerin ve içerdiği mesajların ana bileşenlerini özetleyen (Cohen, Manion ve Morrison, 2007), bunun için benzer verilerin, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde birleştirilerek organize edilmesi, kategoriler oluşturulması ve yorumlanması esasına dayanan bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu süreç sırayla, çalışma evreninin belirlenmesi, örneklemin netleştirilmesi, verilerin yorumlanması ve açıklama basamaklarından oluşmaktadır (Krippendorff, Akt. Yaman, 2017). Bu doğrultuda öncelikle üstün yeteneklilerle ilgili filmler araştırılmış, filmlerden üstün yeteneklilerin gelişim özelliklerini beyaz perdeye aktaran iki film (Little Man Tate ve Gifted) örneklem olarak belirlenmiştir. Daha sonra literatür de dikkate alınarak filmler, araştırmacı tarafından belirlenen gelişim özelliklerine ilişkin sınıflandırmaya göre bölümlere ayrılmıştır. Sınıflandırma oluşturulurken yapılan literatür taramasında, Baykoç Dönmez'in (2009) gelişimi, fiziksel, bilişsel, sosyal duygusal ve estetik kategoriler olarak ele aldığı; Clark'ın (2002) üstün

yetenekliliğin sadece testlerle değerlendirilemeyeceği, ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin de önemli olduğu tezinden hareketle gelişim özelliklerini, bilişsel, fiziksel, duyuşsal-sezgisel ve sosyal gelişim olarak ele alındığı görülmüştür. Literatürün genelinde ise üstün yetenekli çocukların gelişimi ile ilgili özelliklerin zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal, kişisel özellikler başlıkları altında ele alındığı görülmektedir (Levent, 2014, s. 17). Buradan hareketle araştırmada üstün yeteneklilere ilişkin kategoriler, fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal gelişim özellikleri ile ele alınmıştır. Ayrıca kalıtıma ek olarak çevre faktörünün de gelişimdeki etkisi göz önünde bulundurularak filmlerdeki yakın çevre ve aile değişkeni de kategorilere eklenmiştir. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği için önceden belirlenen kategoriler sayesinde, sürekli izlenme imkânı bulunan filmlerin, nesnel bir şekilde ele alınabilmesi sağlanmıştır. Güvenirlik için Miles ve Huberman'ın (1994) kodlamada tutarlılığın en az %70 olması kuralı dikkate alınmıştır. Çalışmanın farklı iki zamanda iki farklı kodlayıcı tarafından yapılan kodlama tutarlılık oranı %85 bulunmuştur. Bu sayede araştırmanın iç güvenilirliği artırılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesi anlamına gelen geçerlik ise, psikoloji, sosyoloji ve özel eğitim (üstün yetenekli) alanından oluşturulan üç uzman görüşü ile elde edilmiştir. (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmada uzman görüşü yanı sıra uzun süreli etkileşim (belirli bir süre sonra filmlerin tekrar izlenmesi) ve çeşitleme stratejileriyle de (farklı kişilerin filmleri izleyerek kodlaması) iç geçerlilik artırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada bulguların tekrar test edilebilme özelliğine sahip olması da dış geçerliliği artırmıştır. Bu doğrultuda elde edilen veriler, sıklık ve kategorik analiz yardımıyla yorumlanmış ve açıklanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada üstün yeteneklilerin, hangi kategorilerle ne sıklıkta ilişkilendirildiğini saptamak amacıyla içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi esnek yapısı ile disiplinler arası araştırmalarda sıklıkla kullanılan, istatistiki veriler üzerinden sistematik ve objektif bir yorum yapmayı sağlayan bir yöntemdir (Koçak ve Arun, 2006). Araştırmada veriler, sayısallaştırılan kodlamalar ve önceden belirlenen kategoriler çerçevesinde düzenlenmiş ve üstün yeteneklilere ilişkin özelliklere göre yorumlanarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada ana kategoriler, film karakterlerine ilişkin demografik özellikler, fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal ve yakın çevreye ilişkin özellikler bağlamında ele alınmıştır.

1. Demografik Özellikler: Little Man Tate ve Gifted film baş karakterlerin demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Değişken	Özellikler	Little Man Tate	Gifted
Cinsiyet	Kız (Mary)	-	1
	Erkek (Fred)	1	-
Yaş	7 yaş	-	1
	8 yaş	1	-
Anne-baba	Anne var baba yok	1	-
	Anne-baba yok, aile yakını	-	1
SED	Düşük	1	1
Ebeveyn Eğitim Durumu	Düşük	1	-
	Yüksek	-	1

Filmlerin başkarakterlerinden biri kız (Mary, 7 yaşında) diğeri erkektir (Fred, 8 yaşında). Karakterlerin her ikisi de sosyo-ekonomik açıdan düşük gelirli olarak resmedilmiştir. Ebeveynler bakımından farklılık gösteren filmlerde Fred annesi ile Mary dayısı ile yaşamaktadır. Ebeveyn eğitim düzeyleri

açısından da Fred'in annesi kaba, eğitimsiz, fedakâr biri olarak; Mary'nin dayısı ise zeki, eğitilmiş, üstün yetenek hakkında farkındalığa sahip fedakâr biri olarak resmedilmiştir.

2. Fiziksel Özellikler: Little Man Tate ve Gifted film karakterlerinin temsil ettiği fiziksel özelliklere ilişkin özellikler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Fiziksel Özellikler

Özellikler	Little Man Tate		Gifted		Toplam	
	Erkek		Kız			
	f	%	f	%	f	%
Erken gelişim	3	30,0	2	66,7	5	38,4
Dikkatsizlik	3	30,0	1	33,3	4	30,8
Süreçten hastalık (alerji, ülser vb.)	2	20,0	-	-	2	15,4
Sakarlık	2	20,0	-	-	2	15,4
Toplam	10	100,0	3	100	13	100,0

Tablo 2'ye göre her iki filmde de çocukların fiziksel özellikler bakımından erken gelişimle ilişkilendirildiği (%38,4) ve bunu da dikkatsizlik (%30,8) ile süreçten hastalıkların (%15,4) takip ettiği görülmektedir. Little Man Tate filminde erken gelişim özellikleri ile ilgili gelişmiş dil, okuma ve bilgiye ilgi, gelişmiş bellek, merak, zengin kelime dağarcığı, ahlaki duyarlılık, kurallara uymada hassasiyet ve kuralları sorgulama, yaşça büyüklerle arkadaşlık, geniş bir ilgi alanı ön plana çıkarılmışken; Gifted filminde gelişmiş dil, duyarlılık, merak, gelişmiş bellek, biliş ötesi beceriler, yaşça büyük arkadaşlık, kuralların sorgulanması ve ahlaki duyarlılık gibi gelişim özelliklerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Genel bir özellikten ziyade kişisel bir özellik olarak gösterilen hastalıklarla ilgili sadece Little Man Tate filminde Fred, ülser ve alerji gibi rahatsızlıklarla ilişkilendirilmişken, Gifted filminde Mary sağlıklı bir çocuk olarak resmedilmiştir. Little Man Tate filminde yer alan diğer üstün yetenekli çocuklarda ise herhangi bir hastalıktan bahsedilmemektedir.

3. Sosyal ve Duyuşsal Özellikler: Little Man Tate ve Gifted film karakterlerinin temsil ettiği duyuşsal özelliklere ilişkin özellikler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal ve Duyuşsal Özellikler

Özellikler	Little Man Tate		Gifted		Toplam	
	Erkek		Kız			
	f	%	f	%	f	%
Yalnızlık	16	28,1	3	9,1	19	21,1
Kabul görmek	5	8,8	3	9,1	8	8,9
Yetişkinlerle iletişim-arkadaşlık	3	5,3	4	12,1	7	7,8
Özgüven	4	7	3	9,1	7	7,8
Sosyal kuralları kabullenmekte güçlük	2	3,5	5	15,2	7	7,8
Farklılık	3	5,3	3	9,1	6	6,7
Yüksek adalet duygusu	5	8,8	1	3	6	6,7
Duyarlılık (çevreye ilişkin)	4	7	1	3	5	5,6
Farklı espri yeteneği	3	5,3	2	6,1	5	5,6
Kendini ifade etmekten çekinme	3	5,3	2	6,1	5	5,6
Sıkılganlık	2	3,5	2	6,1	4	4,4
Merhametli	2	3,5	2	6,1	4	4,4
Olgunluk	3	5,3	1	3	4	4,4
Kâbuslar görmek	2	3,5	-	-	2	2,2
Liderlik	-	-	1	3	1	1,1
Toplam	57	100	33	100	90*	100*

* Her filme ilişkin frekans ve yüzdeler ayrı ayrı hesaplanırken, Toplam frekans ve yüzdeler her iki filme ilişkin gelişim özelliklerinin toplamı göz önüne alınarak elde edilmiştir. Bu sebeple filmlerin yüzdeleri toplamı ile toplam frekans yüzdeleri farklılık göstermektedir.

Tablo 3'e göre her iki filmde de üstün yeteneklilik yalnızlık (%21,1), kabul görmeme (%8,9), yetişkinlerle arkadaşlık (%7,8), kendinden emin olma (%7,8), sosyal kuralları kabullenememe (%7,8) gibi duygu ve davranışlarla ilişkilendirilmiştir. Filmlerin her ikisinde de üstün yeteneklilerin duygusal ve sosyal özelliklerinin genel olarak iyi yansıtıldığı söylenebilir.

4. Zihinsel Özellikler: Little Man Tate ve Gifted film karakterlerinin temsil ettiği zihinsel özelliklere ilişkin özellikler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Zihinsel Özellikler

	Little Man Tate		Gifted		Toplam	
	Erkek		Kız			
	f	%	f	%	f	%
Sıra dışı bir zihin kapasitesi	18,0	41,9	10,0	40,0	28,0	41,2
Öğrenme arzusu-merak	9,0	20,9	5,0	20,0	14,0	20,6
Geniş kelime dağarcığı	5,0	11,6	3,0	12,0	8,0	11,8
Farklı alanlarda yetenek	5,0	11,6	3,0	12,0	8,0	11,8
Okumayı erken öğrenme	3,0	7,0	2,0	8,0	5,0	7,4
Eleştirel düşünme	3,0	7,0	2,0	8,0	5,0	7,4
Toplam	43	100,0	25	100,0	68	100,0

Tablo 4'e göre üstün yetenekliler en çok sıra dışı bir zihinsel kapasite (%42,4), öğrenme arzusu-merak (%21,2), geniş kelime dağarcığı (%12,1) ile ilişkilendirilmiştir. Little Man Tate filminde Fred daha çocuk yaşta okumaya başlarken, sıra dışı resimler çizebilme, bir virtüöz gibi piyano çalabilme, ileri derecede matematik problemlerini çözebilme gibi geniş bir ilgi alanına sahip, sıra dışı bir zihin kapasitesi ile ilişkilendirilmiştir. Gifted filminde Mary ise ileri derece matematik problemlerini çözebilme bir zihin kapasitesi ile resmedilmiştir.

5. Ailelere ilişkin özellikler: Little Man Tate ve Gifted film karakterlerinde temsil edilen ailelere ilişkin özellikler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Aileye İlişkin Özellikler

Anne (Dede) ve Dayı (Frank)	Little Man Tate		Gifted		Toplam	
	Erkek		Kız			
	f	%	f	%	f	%
Eğitiminin yetersiz olduğunun farkında olma	6	27,3	5	22,7	11	25,0
Sevgisini ifade edebilme	2	9,1	8	36,4	10	22,7
Normal bir çocukluk geçirmesini (arkadaş) isteme	3	13,6	5	22,7	8	18,2
Maddi sorunlarla uğraşma	4	18,2	4	18,2	8	18,2
Kaba, sosyal kurallara karşı ilgisiz olma	5	22,7	-	-	5	11,4
Sosyal olaylara karşı duyarsız olma	2	9,1	-	-	2	4,5
Toplam	22	100	22	100	44	100

Tablo 5'e göre her iki filmde de ebeveynler maddi sorunlarla uğraşan, çocuklara sundukları eğitimin yetersiz olduğunun bilincinde olan ama bunu onların mutluluğu için yaptıklarını savunan bireylerdir. Little Man Tate filminde anne Dede, kaba, dağınık, bencil biri olarak gösterilirken, ideal model olarak sunulan Jane'in hayatı da Fred tarafından sorgulanmaktadır. Gifted filminde Frank ise, hırsla dolu bir hayatın kız kardeşine olduğu gibi mutsuz bir gelecek getireceği fikrinden hareketle Mary'nin geleceği

için kaygılar taşıyan, onun iyiliği için yine ondan vazgeçebilen bir karakterle sunulmuştur. Her iki ebeveynin eğitim düzeyleri farklı olmakla birlikte ortak kaygıları, çocuklara uygun bir eğitim arayışıdır.

6. Yakın çevreye ilişkin özellikler: Little Man Tate ve Gifted film karakterlerinde temsil edilen sınıf öğretmenleri ve alan uzmanlarına ilişkin özellikler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Yakın Çevreye İlişkin Özellikler

		Little Man Tate		Gifted		Toplam	
		f	%	f	%	f	%
Sınıf öğretmeni	Öğrenci gelişimi ile ilgili olma	-	-	5	62,5	5	41,7
	Üstün Yet. hakkında yetersiz	4	100	-	-	4	33,3
	Üstün Yet. farkındalığına sahip	-	-	3	37,5	3	25,0
Psikolog (Jane) ve Büyükanne (Evelyn)	Hırslı	5	18,5	5	20,0	10	19,2
	Çocuk gelişimi hakkında yetersiz	5	18,5	4	16,0	9	17,3
	Kendi doğruları olan	3	11,1	5	20,0	8	15,4
	Ukala	4	14,8	3	12,0	7	13,5
	Sıkıcı	2	7,4	5	20,0	7	13,5
	Yalnız	4	14,8	2	8,0	6	11,5
	İyi niyetli	4	14,8	1	4,0	5	9,6

Tablo 6’ya göre filmlerde üstün yetenekli çocukların kadın olan iki sınıf öğretmeninden Fred’in öğretmeni, geleneksel bir eğitim anlayışına sahip, pedagojik açıdan yetersiz, üstün yetenek konusunda farkındalığı olmayan bir öğretmen olarak tanımlanmıştır. Öğretmenin gözünde Fred sorunlu bir öğrenci iken, Fred açısından öğretmen, ciddiye alınmayacak biridir. Fred’in öğretmeni hakkındaki bu düşüncesi, müzik dersinde notaları tersten çalması ya da ölüm konusunda yazdığı bir şiir ile anlatılmaya çalışılmıştır. Film boyunca kendine bir rol model arayan Fred çıkışı, Jane’de bulduğunu zannetse de kısa zaman sonra onun da uygun bir rol model olmadığı kanaatine varır. Çünkü Jane de kendisi gibi yalnızdır. Fred’in hayata dair beklentisi ise onu anlayacak, önemseyecek, “yemeğini paylaşacak bir arkadaşı” edinmektir. Gifted filminde Mary’nin öğretmeni ise ideal bir öğretmen olarak resmedilmiştir. Mary’deki farklılığı daha ilk günden görüp, bu farklılığın derecesini anlamak için, farklı zorluklarda çalışmalarla Mary’e ilişkin görüşlerini netleştirmeye çalışan öğretmen, düşüncesinde haklı olduğunu görünce dayı ve okul idaresi ile iletişime geçerek, Mary’nin özel bir eğitim alması gerektiğini ifade etmiştir. Filmde üstün yetenekliler konusunda farklı fikirlerde olduğu resmedilen, Mary’nin anneannesi Evelyn ise kendi doğruları dışında bir öneriyi kabul etmeyen, ukala, yalnız yaşayan, üstün yeteneklilerin gelişim uyumsuzluğundan bihaber, onları çocuk olmanın ötesinde zihinsel deha olarak gören hırslı bir kişilik olarak resmedilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Üstün yetenekliler genellikle çabuk öğrenen, meraklı, kelime hazinesi zengin, yaratıcı, kararlı, farklı çözüm stratejileri kullanan, bilgiye sürekli açlık duyan, bağımsız çalışmayı seven, akranlarına göre olağan dışı performansla sahip çocuklardır (Ataman, 2003; Davaslıgil ve Zeana, 2004; Özbay, 2013; Sak, 2010). Clark’a (2002) göre üstün yetenekli çocuklar, seçkin yetenekleri ve yüksek düzeyde iş yapabilme yeterliliği ile akranlarından ayrılan çocuklardır. Söz konusu yeterlikler sadece bilişsel alanda olmayıp, duygusal, fiziksel gelişim alanlarında da görülmektedir (Gross, 1993). Yukarıda olumlu olarak nitelenen bu özellikler dışında üstün yetenekliler, sosyal aktivitelere katılmaktansa kendi dünyalarında yaşayan, yalnız, zaman zaman sınıf ve aile içinde anlamsız tartışmalara yol açabilen, kurallara karşı gelen,

sabırsız, sıkılgan, dikkatsiz, dağınık ve bencil davranışlar gösteren çocuklar olarak da tanımlanmaktadır (Kingore, 2001). Yakın zamanda yapılan birçok çalışma ise bu genel karakteristik özelliklerin aksine her çocuğun farklı gelişim özelliği gösterebileceği konusunda hemfikir olmaya başlamıştır. Örneğin zihinsel gelişim anlamında Sak (2014), akademik başarının sadece zekâ ile açıklanamayacağını, zekânın akademik başarı için ön koşul olmasına rağmen başarının sadece %25'ini açıklayabildiğini ifade etmiştir. Fiziksel gelişim açısından, ayırt etme ve tanılamada fiziksel özelliklere ait bir tanılama biçiminin bulunmadığı gibi, her çocuğun farklı gelişim özelliklerine sahip olabileceği, fiziksel gelişim ile üstün yeteneklilik arasında doğrudan bir ilişki kurulamayacağı (Aral ve Gürsoy, 2012; İncekara, 2012) günümüzde yaygın bir sonuçtur. Sosyal açıdan da duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen, özgüveni yüksek çocuklar (Ataman, 2003) olarak tanımlamanın yanı sıra akranlarına göre dikkat eksikliğinin daha çok görüldüğü üstün yeteneklilerin, duygusal ve sosyal uyum problemlerini yoğunlukla yaşadıkları da literatürde yer almaktadır (Yıldırım, 2012). Buradan hareketle her çocuğun farklı gelişim özelliği gösterebileceği gibi üstün yeteneklilerin de yetiştikleri aile ortamı, beslenme alışkanlıkları, çevre gibi değişkenler sebebiyle fiziksel, duygusal ve sosyal anlamda eşzamanlı olmayan gelişmeler yaşayabilecekleri göz ardı edilmemelidir. Bu açıdan her iki filmde de üstün yetenekliler için yapılan genel tanımlara uyan ve uymayan gelişim özelliklerinin yer aldığı söylenebilir.

Fiziksel gelişim açısından filmlerin her ikisinde de yeterli bilgi verilmemekle birlikte, üstün yeteneklilerin genelde fiziksel açıdan her yaşta akranlarından belirli derecede üstünlük gösterdikleri, daha iri ve kuvvetli oldukları, bedenen sağlıklı oldukları ve sağlıklarını koruma noktasında hassas oldukları, cazibeli güzel çocuklar oldukları bilinmektedir (Çağlar, 2004). Ataman'da (1984) üstün yeteneklilere ilişkin ilk çalışmalarında üstün yeteneklilerin duyu organlarının keskin olduğu, aşırı hassas bir sinir sistemine sahip oldukları, boy, uzunluk, baş anterio-posterio kafa çapının ve olgunlaşma hızının diğer çocuklardan daha gelişmiş olduğunu iddia etmiştir. Benzer sonuçları Davaslıgil ve Zeana (2004) desteklemiş, üstün yetenekli çocukların gelişimlerinin hızlı olduğunu, koordinasyon gerektiren faaliyetlerde hızlı tepkiler verdiklerini ifade etmiştir. Altuntaş ve İlgün'e (2016) göre de üstün yetenekli çocuklar, akranlarından fiziksel olarak farklı olmak, hızlı bir gelişim sürecine sahip, farklı davranış biçimleri gerçekleştiren hareketlerinde anormal, hiperaktif, genel sağlık ve fiziksel yapı açısından normalin üstünde olarak tanımlanmıştır. Geçmişte, çocukların fiziksel gelişimleriyle üstün yeteneklilik arasında bağlantı kurulmasına karşın, günümüzde fiziksel gelişim ile üstün yeteneklilik arasında doğrudan bir ilişki fikri desteklenmemektedir. Üstün zekalı ve yetenekli çocuklar arasında normal ölçülere sahip olunabildiği gibi normal altında ölçülere sahip olan çocukların da bulunduğu, fiziksel kriterleri üstün zekâ ve yetenek ile ilişkilendirmenin mümkün olamayacağı görüşü ağırlık kazanmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2012; İncekara, 2012). Little Man Tate filminde alerji ve ülser gibi sağlık sorunları ile uğraşan Fred, ülserine rağmen kola içmeye devam eden, sağlığına dikkat etmeyen, fiziksel açıdan akranlarına göre gelişimi geriden gelen, çelimsiz bir çocuk olarak gösterilmiştir. Mary ise, sağlıklı bir yapı, konuşma kabiliyeti, hareketliliği, güzelliği ve sevimliliği ile resmedilmiştir. Buradan hareketle filmlerde çocukların fiziksel açıdan farklı görünümlemlerle resmedilmelerinin üstün yeteneklilerle ilgili, fiziksel gelişimin kişisel bir özellik olabileceği ve farklılık gösterebileceği tezini desteklediği söylenebilir.

Üstün yetenekliler genellikle sıra dışı bir hafızaya ve zihinsel potansiyele sahip, hızlı öğrenen, dili etkin bir şekilde kullanan, bilgiye sürekli aç bir izlenimle birçok alana ilgi duyan, bazı konulara karşı ilgileri daha da yoğun olabilen bireylerdir (Clark, 2002; Cutts ve Moseley, 2004; Renzulli ve diğ., 2002; Sarı, 2003). Ayrıca duygu ve düşüncelerini ifade etmekten çekinmeyen, keskin bir gözlem gücüne sahip olan, özgün fikirler, sıra dışı tepkiler ortaya koyabilen, kompleks problemlerden hoşlanan üstün yeteneklilerin, sorumluluk hissi yüksek, estetik ve güzellik anlayışları da son derece gelişmiştir (Akkanat, 2004; Levent, 2014; Sak, 2010; Renzulli ve diğ., 2002). Tüm bu özellikler üstün yeteneklilerde görülen genel özellikler olarak ifade edilse de bunların birçoğu da görülemeyebilir. Çünkü her bireyin

kendine özgü genetik bir yapıyı miras aldığı ve genelde zekânın gelişebilen dinamik bir yapı içerdiği kabul edilmektedir (Davaslıgil, 2015). Bu yapı Gardner'e göre birbirinden farklı ve birden fazla olabilir. Bireydeki zekâ ve yetenek alanları, bireyin akademik başarısı, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik faktörlerden etkilenmektedir (Keskin ve Sezgin, 2009). Buradan hareketle beynin gelişiminin arttırılması veya engellenmesi mümkün olduğu gibi, üstün yetenekli çocuklarda da çeşitli değişkenler nedeniyle başarı düzeyinin düşük olması, normal öğrencilerle benzer özelliklere sahip olmaları doğaldır (Davaslıgil, 2015; Karaduman, 2009; Sak, 2014). Filmde Fred, zihinsel özellikler bakımından özellikle matematik alanında ileri bir potansiyele sahip olmanın yanı sıra, birçok sıra dışı yetenekle de ilişkilendirilmiştir. Örneğin doğduğu zamanı hatırlama, babasının olmamasını veya ölüm gibi kavramları sorgulama, sıra dışı resimler çizebilme, şiir yazabilme ve ileri derece piyano çalabilme gibi birçok yeteneği olan olağanüstü bir çocuk olarak gösterilmiştir. Mary ise sadece matematik alanında üst düzey potansiyele sahip bir çocuk olarak gösterilmiş olsa da filmde "Tanrı var mı, ya da İsa gerçek mi" gibi sorularla varoluşu sorgulayan, Almanya'nın Euro kullanımını bırakması durumunda dünya çapında bir krizin yaşanmasına neden olabileceği gibi üst düzey çıkarımlarda bulunabilen, akranlarıyla zaman geçirmekten sıkılan, okumaktan zevk alan bir çocuk olarak gösterilmiştir. Sonuç olarak her iki filmde de üst düzey zihinsel potansiyele sahip çocuklar olarak gösterilen Fred ve Mary'nin farklı ilgi, beceri ve potansiyele sahip olabilecekleri resmedilmiştir. Buradan hareketle zihinsel özelliklerin her bireyde farklı olabileceği gerçeğinin desteklendiği söylenebilir.

Üstün yetenekliler genelde; güçlü hislere, yüksek adalet duygusuna sahip, kendinden büyüklerle zaman geçirmekten hoşlanan, ince güçlü bir espri anlayışına sahip çocuklardır (Silverman, 1994; Clark, 2002; Renzulli ve diğerleri, 2002; Sak, 2010). Mükemmeliyetçi yapıları nedeniyle, sorumluluk duyguları gelişmiş, duygu ve düşüncelerini iyi bir şekilde ifade eden bu çocukların sunum becerileri gelişmiş olup, sınıflarında sevilen bir kişi olma özelliğine sahiplerdir (Ataman, 2003). Literatürde bu olumlu görüşlerin aksine üstün yetenekli çocukların, gelişimsel alanlardaki asenkronik (uyumsuz) gelişim nedeniyle sosyal-duygusal problemler (arkadaş edinememe, anksiyete, korku ve endişe vb.) yaşayabildikleri de ifade edilmiştir (Gür, 2011). Örneğin Altıntaş ve İlgün (2016), üstün yetenekli çocukların, topluma ve toplum kurallarına uymadıklarını, insan ilişkilerinde zayıf olduklarını; Yıldırım (2012), üstün yeteneklilerin sosyal işlevselliklerinin düşük, dikkat eksikliği ve hareketli yapıları sebebiyle ilişkilerinde sürekli sorun yaşayan çocuklar olduklarını ifade etmişlerdir. Temelde sosyal açıdan yaşanan bu uyumsuzlukların her üstün yeteneklide görülmeyebileceği gibi, normal çocukta da görülebileceği unutulmamalıdır. Ancak yapıları itibari ile akranlarından daha fazla sosyal uyum sorunu yaşayan üstün yetenekliler, bu durum karşısında problem insan olmaktan kurtulmak için normal olanı kabul etme yolunu seçmektedirler (Özbay ve Palancı, 2011) Neticede kendilerini farklı yönleriyle kabul ettirerek arkadaş edinmek yerine, farklılıklarını gizleyerek, normal gibi görünmeye çalışmaktadır. Böylece yalnız kalma, kabul edilmeme gibi sorunları çözdüklerini düşünmektedirler (Renzulli ve diğerleri, 2002; Sak, 2010; Smutny, 2001). Filmde Fred de, ilgi ve yeteneklerini gizleyerek normal görünmeye çalışmaktadır. Fred'in, çok iyi piyano çalmasına rağmen müzik dersinde notaları tersten çalarak beceriksiz bir öğrenci gibi davranmasının nedenlerinden biri de arkadaşları tarafından kabul görme çabasıdır. Bu çabanın temelinde ise Fred'in sürekli yalnız bir çocuk olarak resmedilmesi yatmaktadır. Van Gogh'un Süsenler tablosunda mor çiçekler arasında sadece bir çiçeğin beyaz olduğunu görünce tabloya ilişkin yorumu, o çiçek diğerlerinden farklı değil de "o yalnız" olmuştur. Sınıfta arkadaşlarının kendisine geleceğini düşündüğü için fikirlerini paylaşmayan Fred, yetişkinlerle ve kendisi gibi çocuklarla iletişim kurarken duygu ve düşüncelerini gizlemeden ifade etmektedir. Mary ise yetiştiği çevre nedeniyle argo bir dil kullanan, sosyal kurallara uymakta güçlük çeken, farklı olduğunun bilincinde bir çocuktur. Bu farklılığı tek gözülü kedisi ile ilişkilendiren Mary, diğer çocukların

kendisini dışlamasından korktuğu için kedisini sınıf arkadaşlarına tanıtırken “sadece tek gözü yok, o sebeple diğer kedilerden farklı ama ben onu çok seviyorum” diyerek mesaj vermektedir. Genel olarak, adalet duygusu son derece gelişmiş olan üstün yetenekliler gibi (Clark, 2002; Jost, 2006) Mary’de haksızlık karşısında aşırı bir hassasiyete sahip olup, adalet adına şiddet kullanmaktan çekinmeyen biri olarak resmedilmiştir. Bu hassasiyet filmde Mary’nin, arkadaşının projesinin parçalanmasına neden olan üst sınıftaki bir öğrenciye kitapla vurarak, çocuğun burnunu kanatmasıyla aktarılmıştır. Üstün yeteneklilerin birçoğunda olduğu gibi kendinden büyüklerle (Renzulli ve diğerleri, 2002) zaman geçiren Mary’de, özellikle dayısı Frank ve komşuları Roberta ile zaman geçirmekten hoşlanmaktadır. Üstün yeteneklilerin genel özelliklerinden biri olan ince espri yeteneği de (Cutts ve Moseley, 2004; Renzulli ve diğerleri, 2002), Mary’de uygun bir şekilde resmedilmiştir. Filmde Mary, sınıfta her sabah öğretmene söylenmesi gereken “Günaydın Bayan Bonnie” sözünü söylemediği için öğretmeni tarafından uyarılmış ve sınıfa uyması istenmiştir. Bir tatil sabahı, öğretmenini kendi evlerinde yarı çıplak bir şekilde gören Mary’nin tepkisi ise normal çocuklar gibi şaşırarak yerine, ağdalı bir dille “Günaydın Bayan Bonnie” demesi ince espri anlayışına örnek olarak verilebilir.

Genel olarak, üstün yetenekliler her iki filmde de olağan dışı bir hafızaya sahip, yaşlarının üzerinde bir olgunluk gösteren, adalet ve mizah duyguları gelişmiş, özel eğitime ihtiyaçları olan çocuklar olarak resmedilmişlerdir. Her iki filmde de üstün yeteneklilerle ilgili bilinen birçok özelliğe değinildiği, toplumca benimsenmiş birçok yanlış bilginin doğru şekilde aktarımının yapıldığı söylenebilir. Örneğin, üstün yetenekli çocuklar, başkaları kendilerine söylemedikçe farklı olduklarını bilmezler; yardım almaksızın kendi yollarını kendileri bulurlar, disipline etmek diğer çocuklardan daha zordur; akademik, fiziksel, toplumsal ve duygusal açılardan eşit gelişirler, aşırı hareketlidirler ve sosyal açıdan uyumsuz olarak bilinirler şeklinde verilen yanlış mitler, filmlerin her ikisinde de doğru bir şekilde yansıtılmıştır (Kokot, 2016; Levent, 2014; Özbay, 2013). Filmlerde her iki çocukta farklı olduklarının bilincindedir ve bu farklılık yüzünden kabul görmediklerini düşünmektedirler. Little Man Tate filmine ilişkin, Topal ve Tortop’un (2016) tarafından yapılan “Film İncelemesi: Little Man Tate Filmi’nin Üstün Yetenekliler Eğitimi Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Yine Pektaş vd., (2017) tarafından yapılan “Üstün Yetenekli Çocukların Konu Edildiği Filmlerin Gelişimsel ve Eğitsel Açısından İncelenmesi” başlıklı içerik analizi ile yapılan çalışmada da üstün yeteneklilerle ilgili filmlerin, çocukların gelişimsel ve eğitsel açıdan değerlendirilmesi yapılmış, bu çocuklara ilişkin olumlu ve olumsuz yönler çocuk gelişimi ve çocuğun çevresi bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmada çocukların sosyal becerilerde ve iletişimde sorunlar yaşadığı, akranlarla iletişim kuramadığı, çevre ve aile beklentisinin-baskısının sorunu daha da büyüttüğü sonuçlarına ulaşılmıştır. Benzer sorunların Little Man Tate ve Gifted filmlerinde de olması, üstün yeteneklilere ilişkin görsel sununun ortak bir dili olduğu fikrini desteklemektedir. Yine her iki filmde de üstün yetenekli çocukların sosyal ve duygusal gelişimin entelektüel gelişimle aynı düzeyde olduğu inancı, filmlerde doğru bir şekilde yorumlanmıştır. Yani filmlerde, akademik açıdan akranlarından ileride olmalarının duygusal açıdan da ileride olacakları anlamına gelmediği, uyumsuz gelişimin olabileceği gerçeğinin altı çizilmiştir (Kokot, 2016). Yine filmlerin her ikisinde de üstün yetenekli çocukların en önemli sorunlarının başında akran grupları tarafından kabul görmekte sorun yaşadıkları, yalnız oldukları mesajı gelmektedir. Filmlerin her ikisinde de çocukların özel bir eğitime gereksinim duydukları gerçeğinin altı çizilirken, bu eğitim sırasında aile desteğinin ilgi, bakım ve sevginin bütün çocuklarda olduğu gibi üstün yetenekli çocuklarda da önemli olduğu anlatılmaya çalışılmıştır (Yıldırım, 2012).

Sonuç olarak, filmlerin gerçeği tam olarak yansıtmamasına rağmen, seyirci gözünde sorgulanmadan genelleme yapılması yapımcılar tarafından bilinen bir gerçektir. Her ne kadar filmlerin temel amacı kâr sağlamak olsa da bu filmlerin toplumu yönlendirmek, eğlendirmek, doğru ya da yanlış algılar oluşturmak gibi görevleri de bulunmaktadır. Her iki filmde de üstün yeteneklilere ilişkin özelliklere, üstün yeteneklilerin karşılaştığı sorunlara değinildiği, eğlendirirken farkındalık da oluşturduğu

söylenbilir. Gerçek olmasa bile gerçeğe yakın bu tür filmlerin nicelik ve niteliğinin artırılarak topluma sunulması, üstün yetenekli çocukların kendilerine ilişkin sağlıklı çıkarımlarda bulunmalarına, ebeveynlerin ve öğretmenlerin üstün yetenekli çocuklar hakkında farkındalık düzeylerinin artırılmasına yardımcı olabilir. Bunun yanı sıra senaryo gerçeğe yakın olsa bile (her iki filmde olduğu gibi), filmlerin başında ve sonunda her çocuk gibi, her üstün yeteneklinin de birbirinden farklı olabileceğine ilişkin bir mesaj verilmesi ile izleyici gözünde üstün yeteneklilerle ilgili filmin bir örneklemeden ibaret olduğu ve genellenemeyeceği kanaati de oluşturabilir.

KAYNAKLAR

- Akkanat, H. (2004). *Üstün veya özel yetenekliler. Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* (ss. 168-192). Erişim Tarihi: 02.07.2018, http://cocukuniversitesi.aydin.edu.tr/tez/ruhi_sirin_secilmis_makaleler_kitabi.pdf.
- Altıntaş, E., & İlgün, S. (2016). The term "gifted child" from teachers view. *Educational Research and Reviews*, 11(10), 957-965. Retrieved from: 01.07.2018, <http://www.academicjournals.org/journal/ERR/article-full-text-pdf/7A065BB58771>.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2012). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Morpa Yayıncılık.
- Ataman, A. (1984). *Ankara ili resmi şehir ilkokullarındaki üstün yetenekli çocukların fiziksel gelişim özellikleri*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ataman, A. (Ed.). (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Baykoç Dönmez, N. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Erişim tarihi: 02.07.2018, http://www.necatebaykoc.com.tr/data/dokumanlar/ustun_ve_ozel_yetenekliler
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted. Developing the potential of children at home and at school (5th ed.)*. Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.
- Cohen, L. M., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education (6th ed)*. New York: Routledge.
- Cutts, N. E., & Moseley, N. (2004). *Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi [Teaching the bright and gifted]*. (İ. Ersevîm, Çev.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Çağlar, D. (2004). *Okulda başarısız olan üstün zekâlı çocuklar. (Kulaksızoğlu, A., Bilgili, A. E., Şirin, M. R. Hazırlayan) Birinci Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı*, 409-415. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davaslıgil, Ü. & Zeana, M. (2004). *Üstün zekâlıların eğitimi projesi. I. üstün yetenekli çocuklar kongresi bildiriler kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Davaslıgil, Ü. (2015). *Kimler üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerdir*, Erişim Tarihi: 02.07.2018, <http://www.tuzyeksav.org.tr/wp-content/uploads/2015/09/davasligil-umit-kimlerustun-zekali-ve-yetenekli-ogrencilerdir.pdf>.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri (2. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü: gelişim ve eğitimleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Film Özeti: Erişim Tarihi: 02.07.2018, <https://www.sinemalar.com/film/236235/gifted-2017>
- Fotoğraf 1. Erişim Tarihi: 02.07.2018, <https://www.sinemalar.com/film/12615/kucuk-adam-tate>
- Fotoğraf 2: Erişim Tarihi: 02.07.2018, <https://www.sinemalar.com/film/236235/gifted-2017>
- Gross, M.U.M. (1993). *Exceptionally gifted children*. London: Routledge.
- Güçhan, G. (1993). Sinema-toplum ilişkileri. *Kurgu Dergisi*, 12,51-71.

- Gür, C. (2011). *Ustun yetenekli çocukların karşılaştığı sosyal ve duygusal problemler ve bu problemlerin çözümüne ilişkin öneriler: Arkadaş edinme sorunu, alay edilme, anksiyete-endişeler ve aşırı mükemmeliyetçilik üzerine bir çalışma*. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 27-29 April 2011, Antalya, Turkey. Erişim Tarihi: 01.06.2018, <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/228.cagla.gur.pdf>
- Jost, M. (2006). *İleri zekâlı çocukları tespit etmek ve desteklemek* (Çev: A. Kanat). İzmir: İlya Yayıncılık.
- Karaduman, G. B. (2009). Üstün yetenekli öğrencilerde başarı düşüklüğünü önlemek için örnek bir model. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 196-221.
- Keskin, G., & Sezgin, B. (2009). Bir grup ergende akademik başarı durumuna etki eden etmenlerin belirlenmesi, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(10), 3-18.
- Kingore, B. (2001). Gifted kids, gifted characters, and great books. *Gifted Child Today*, 24 (1), 30-32.
- Koçak, A., & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(3), 21-28. Erişim Tarihi: 02.07.2018, <http://dergipark.gov.tr/josc/issue/19013/200754>
- Kokot, S. (2016). *Uluslararası üstün / özel yeteneklilerin eğitimi konferansı raporu*. İstanbul Aydın Çocuk Üniversitesi, 165-170, İstanbul.
- Kozloff, S. (1992). *Narrative theory and television*. Channels of Discourse, Reassembled, 67-100.
- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitiminde görüş ve politikaların incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Levent, F. (2014). *Üstün yeteneklileri anlamak*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB (2007). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*. Erişim Tarihi: 02.07.2018, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html - Önbellek - adresinden ulaşılmıştır
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: sage national association for gifted children (2005). State of the states 2004-2005. Washington, DC.
- NAGC. (2017). *What is giftedness?* National Association For Gifted Children. Erişim Tarihi: 02.07.2018, <http://www.nagc.org/resources-publications/resources/what-giftedness>
- Orta, N. (2008). Hollywood sinemasına karşı Avrupa film politikaları ve gelişen korumacı tedbirler. *Marmara İletişim Dergisi*, 13(13), 161-169.
- Özbay, Y., & Palancı, M. (2011). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 89-108.
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. Ankara: Hangar Marka İletişimi ve Reklam Hizmetleri.
- Özsoy, A. (2016). Yerli televizyon dizilerinde farklılaşan toplumsal cinsiyet temsilleri üzerine bir tartışma. Ş. Yavuz, *Toplumsal cinsiyet & medya temsilleri*, içinde (ss. 226-246), İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Pektaş, D., Çetin, A., Işık, E., Kırman, A., & Metin, N. (2017). *Üstün yetenekli çocukların konu edildiği filmlerin gelişimsel ve eğitsel açıdan incelenmesi*. I. International Scientific And Vocational Studies Congress 113. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Renzulli, J. S., Smith, L. H., White, A. J., Callahan, C. M., Hartman, R. K., & Westberg, K. L. (2002). *Scales for rating the behavioral characteristics of superior students* (Rev. ed.). Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar özellikleri tanınmaları ve eğitimleri*. Ankara: Maya Akademi.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekâlılar*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Sarı, H. (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Silverman, L. (1994). The moral sensitivity of gifted children and the evolution of society. *Roeper Review*, 17(2), s. 110-116.

- Smutny, J. F. (Ed.) (1998). *The young gifted child: potential and promise*, An anthology. Creskill, NJ: Hampton Press.
- Smutny, J. F. (2001). *Stand up for your gifted child: How to make the most of kids' strengths at school and at home*. Minneapolis, MN: Free Spirit.
- Tavşancıl, E., & Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri (1.baskı)*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- İncekara, H. (2012). *Üstün yetenekli çocukların keşfi, eğitimleriyle ilgili sorunların tespiti ve ülkemizin gelişimine katkı sağlayacak etkin istihdamlarının sağlanması amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. (Yayın no. 427)*. Erişim Tarihi: 02.07.2018, <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/129>
- Topal, M., & Tortop, H. S. (2016). Film incelemesi: Little Man Tate filminin üstün yetenekliler eğitimi açısından incelenmesi. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(1), 61-65.
- Webb, T. J., Gore, J. L., Amend, E. R. & Devrise, A. R. (2016). *Üstün yetenekli çocuklar, uzmanlar ve aileler için el kitabı*. (Çeviren: Bahar Uyaroğlu, Burcu Bülbün Aktı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaman, S. (2017). Investigating consistency of questions in primary and middle school science textbooks with objectives in science curriculum. *Journal of Education and Training Studies*, 5(4), 81-89. <https://doi.org/10.11114/jets.v5i4.2020>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8.baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, F. (2012). Üstün yetenekli çocuklar ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler. Erişim tarihi: 02.07.2018, <http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/12345/12969>.

A Look on Gifted Individuals Through the Movies, Little Man Tate and Gifted

Şener ŞENTÜRK³

Extended Abstract

Gifted people are defined as individuals who can learn faster than their peers, who have different fields of interest and sense of humour along with an extraordinary imagination, who have improved sense of justice and a high performance in their actions. Having such extraordinary characteristics, the skills of gifted individuals are misunderstood in society. There are some false myths about gifted individuals such as they have super powers and they are successful in any academic field, they don't need a special education, they are born with superior abilities and all gifted individuals resemble to one another. One of the main reasons behind these myths is that there isn't much awareness about being gifted. Moreover, mass media contribute to these false myths by misleading the public. Throughout history, when movies about gifted people are taken into consideration, it can be easily observed that gifted individuals are generally depicted with mental problems, that they are unusual, unhealthy and lonely people who are exposed to pressures from their environment or from an educational system. The main reason for this visual presentation is the commercial concern of producers and investors and thus, gifted individuals are depicted within an unreal context. This leads to misunderstandings about those people in society. From this point of view, this study searches for how gifted children are presented to audience through two different movies named "Little Man Tate (1991)" and "Gifted (2017)". With this purpose in mind, this research attempts to answer the question: "How are the characteristics of gifted children presented in "Little Man Tate (1991)" and "Gifted (2017)" movies.

With an aim to examine the subject without biases and with reality, as one of designs of qualitative research, was used in this research. The research sample was determined with criterion sampling. Accordingly, Little Man Tate (1991) and Gifted (2017) movies are the research sample. The research is based on documental analysis and two movies were analyzed with content analysis and with categories which were supported by three different specialists from different fields (psychology, sociology and education) before the research. Because of literature search, categories were made according to physical, mental, socio-emotional developmental characteristics and taking into consideration the environment factor along with inheritance, inner circle and family variables were added to the categories. To determine which categories are related with gifted children, frequency and percentage transactions about categories were applied. For the validity and reliability of the research, due to categories determined before, it became possible to evaluate movies which have the chance to be watched more than once objectively. The consistency rate which was carried out by the same coder but in two different time periods was 85%. The data was arranged according to digitized codes and present categories and analysed according to characteristics of gifted people. In this research, gifted children are depicted as individuals with an extraordinary memory, with being mature, with an improved sense of justice and humour and with needs of special education. It can be said that in both movies, there are several characteristics of gifted children and misinformation which is adopted by most of the society is tried to be reversed. For example, false myths such as gifted children don't know that they are different unless they are told to be, they can find their way without help and they are hard to be disciplined, their academic, physical, social and emotional development are equal with their peers, they are too energetic and incompatible in social terms, are reflected in a correct way in both movies. In both movies, children are aware of being different and in the opinion that they are not accepted because of this difference. Children's problems with social skills and communication, their inability to interact with their peers

³ Ondokuz Mayıs University, egitimhekimi@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0672-72820>

along with environmental pressures and expectations of their families are given as message in both movies and with these messages it is obvious that a visual presentation about gifted individuals have a common language. The belief that social and emotional development of gifted children is equal to their intellectual development is correctly interpreted in both movies. Therefore, in the movies it is underlined that being one step ahead in academic terms from their peers does not mean being one step ahead in emotional terms and there can be incompatible development. Moreover, both movies give the audience the message that one of the most important problems of gifted children is the problem of being accepted into peer groups and that they need special education. As a result, even though the movies don't reflect the reality, it is a widely known fact by the producers that the audience can generalize without questioning. Although the main reason of the movies is to make profit, they have also duties to entertain and guide the society and make true and false perceptions. Therefore, even though the scenario is close to reality (as in both movies), with a message in the beginning and in the end of the movies that every gifted individual is different as every child is different, an opinion can be formed that movies about gifted individuals are only samples and they can't be generalized. In addition, with the help of real-like scenarios and movies, it can be ensured that gifted children can make healthy deductions about themselves and the awareness of parents and teachers about gifted children can be raised.

Key Words: *Gifted children, Movie analysis, "Little Man Tate", "Gifted".*